

ศัพท์นาม

ศัพท์นามนั้น แบ่งเป็น ๒ คือ (๑) ปุริสศัพท์นาม (๒) วิเสสนศัพท์นาม

ปุริสศัพท์นาม เป็นศัพท์สำหรับใช้แทนชื่อคนและสิ่งของที่ออกชื่อมาแล้วข้างต้น เพื่อจะไม่ให้เป็นการซ้ำซาก นับตามบุรุษที่ท่านจัดไว้ใน อาขยาต เป็น ๓ คือ (๑) ต ศัพท์=เขา, (๒) ตุมห ศัพท์ = ท่าน, (๓) และ อมห ศัพท์= เรา

วิเสสนศัพท์นาม แบ่งเป็น ๒ อนิยม และ นิยม ศัพท์เหล่านี้ คือ

ย, อณฺญ, อณฺญตร, อณฺญตม, ปร, อปร, กตร, กตม, เอก, เอกจจ, สพพ, กิ, จัดเป็น **อนิยม**
 ต, เอต, อิม, อมุ, จัดเป็น **นิยม**

วิธีแจกปุริสศัพท์นาม

ต ศัพท์ ใน ปุงลิงค์ แจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	โส	เต
ท.	ตํ นํ	เต เน
ต.	เตน	เตหิ
จ.	ตสส อสส	เตสํ เตसानํ เนสํ เนसानํ
ปญ.	ตสฺมา อสฺมา ตมฺหา	เตหิ
ฉ.	ตสส อสส	เตสํ เตसानํ เนสํ เนसानํ
ส.	ตสมิ อสมิ ตมฺหิ	เตสุ

ต ศัพท์ ใน อิตถิลิงค์ แจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	สา	ตา
ท.	ตํ นํ	ตา
ต.	ตาย	ตาทิ
จ.	ตสฺสา อสฺสา ติสฺสา ติสฺสาย	ตาสํ ตาसानํ
ปญ.	ตาย	ตาทิ
ฉ.	ตสฺสา อสฺสา ติสฺสา ติสฺสาย	ตาสํ ตาसानํ
ส.	ตายํ ตสฺสํ อสฺสํ ติสฺสํ	ตาสู

ต ศัพท์ ใน นปุงสกลิงค์

เอก	พหู
ป. ตํ	ตานิ
ท. ตํ นํ (นอกนั้นเหมือน ปุงลิงค์)	ตานิ (นอกนั้นเหมือน ปุงลิงค์)

ตุมห ทาน ทั้งสองลิงค์ แจกอย่างเดียวกัน

อมุห ข้า ทั้งสองลิงค์ แจกเป็นแบบเดียวกัน

	เอก.	พหู.
ป.	ตุวิ ตุวิ	ตุมหะ โว
ท.	ตุ ตวิ ตุวิ	ตุมหะ โว
ค.	ตยา ตวยา เต	ตุมหะติ โว
จ.	ตุยหฺ ตุมฺหฺ ตว เต	ตุมหากํ โว
ปญ.	ตยา	ตุมหะติ
ฉ.	ตุยหฺ ตุมฺหฺ ตว เต	ตุมหากํ โว
ส.	ตยิ ตวยิ	ตุมหะสุ

	เอก.	พหู.
ป.	อหิ	มยฺ โน
ท.	มฺ มม	อมหะ โน
ค.	มยา เม	อมหะติ โน
จ.	มยหฺ อมฺหฺ มม มมฺ เม	อมหากํ อสฺமாகํ โน
ปญ.	มยา	อมหะติ
ฉ.	มยหฺ อมฺหฺ มม มมฺ เม	อมหากํ อสฺமாகํ โน
ส.	มยิ	อมหะสุ

วิธีแจก วิเสสนศัพท์นาม

ย ศัพท์ ไต ในปุงลิงค์ แจกอย่างนี้

ย ศัพท์ ในอิตถีลิงค์ แจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	โย	เย
ท.	ยํ	เย
ค.	เยน	เยหิ
จ.	ยสฺส	เยสํ เยसानํ
ปญ.	ยสฺมา ยมฺหา	เยหิ
ฉ.	ยสฺส	เยสํ เยसानํ
ส.	ยสฺมี ยมฺหิ	เยสุ

	เอก.	พหู.
ป.	ยา	ยา
ท.	ยํ	ยา
ค.	ยาย	ยาหิ
จ.	ยสฺสา	ยาสํ ยาสานํ
ปญจ.	ยาย	ยาหิ
ฉ.	ยสฺสา	ยาสํ ยาสานํ
ส.	ยสฺสํ	ยาสู

ย ศัพท์ ใน นปุงสกลิงค์

ศัพท์เหล่านี้ แจกเหมือน ย ศัพท์

เอก	พหู
ป. ยํ	ยานิ
ท. ยํ	ยานิ
(นอกนั้นเหมือน ปุงลิงค์)	(นอกนั้นเหมือนปุงลิงค์)

อญญ=อื่น	กตม=คนไหน
อญญตฺร=คนใดคนหนึ่ง	เอก=คนหนึ่ง, พวกหนึ่ง
อญญตฺม=คนใดคนหนึ่ง	เอกจจ=บางคน, บางพวก
ปร =อื่น	อุภย=ทั้งสอง
อปร=อื่นอีก	สพพ= ทั้งปวง
กตฺร=คนไหน	

ข้อควรรู้เกี่ยวกับ ย ศัพท์ และ กิ ศัพท์

(๑) ย ศัพท์ ในนปุงสกลิงค์ แจกเหมือน ปุงลึงค์ แปลกแต่ ป.เอก. ยั, พหุ. ยานี, พุ. พหุ. ยานี เท่านั้น.

(๒) กิ ศัพท์ ใคร อะไร คงเป็นรูป ก็ อยู่แต่ใน นฆ. ป. พุ. เอก. เท่านั้น. นอกนั้น แปลงเป็น ก แล้วแจกในสามลึงค์ เหมือน ย ศัพท์

(๓) กิ ศัพท์ ที่แจกด้วยวิภัติในสามลึงค์นี้ มี จิ อยู่ท้ายศัพท์ แปลว่า น้อย บางคน หรือ บางสิ่ง เป็นคำให้ว่าซ้ำสองหน เหมือนในภาษาของเราเขียนรูป "ๆ" ว่า "โกจิ ชายบางคน หรือ ใคร ๆ" "กาจิ อิตถิ หญิงบางคน หรือ หญิงไร ๆ" "กิลยจิ วตถุ ของน้อยหนึ่ง หรือของบางสิ่ง" ถ้าเป็นพหุวจนะ แปลว่า "บางพวก หรือ บางเหล่า" เช่น "เกจิ ชนา ชนทั้งหลายบางพวก กาจิ อิตถิ หญิงทั้งหลายบางพวก กานิจิ กุลานิ ตระกูลทั้งหลายบางเหล่า"

(๔) ถ้ามี ย นำหน้า มี จิ อยู่หลัง แปลว่า "คนใดคนหนึ่ง หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง" เช่น ว่า "โย โกจิ เทโว วา มนุสโส วา เทวดาหรือ หรือมนุษย์ คนใดคนหนึ่ง, ยา กาจิ เวทนา อตีตนา คตปัจจุปปนนา เวทนา อย่างใดอย่างหนึ่ง ล่วงแล้วหรือยังไม่มาหรือเกิดขึ้นเฉพาะแล้ว, ยงกิลยจิ วิตติ อธิ วา หุริ วา ทรัพย์เครื่องปลื้มใจ อันใดอันหนึ่ง ในโลกนี้หรือ หรือในโลกอื่น."

(๕) ทั้ง ย ทั้ง กิ นี้ แจกด้วยวิภัติใด ๆ ก็ต้องเปลี่ยนเป็นรูป วิภัตตินั้น ๆ แล้วเอา จิ ไว้ท้าย ศัพท์ เหมือนดังนี้ เอก. พุ. ยงกิลยจิ, ต. เยน เกนจิ, จ. ยสส กสสจิ, พหุ. ป. พุ. เย เกจิ, ต. เยหิ เกหิจิ จ. เยสั เกสณจิ เป็นต้น.

(๖) กิ ศัพท์ที่เป็นคำถาม แปลว่า "หรือ" เหมือนคำว่า "ก็ ปเนตฺ อาวุโส ปฏิรูปฺ ตูกอนาวุโส ก็ อันนั้น สมควร หรือ. บางทีในคำถามไม่มี ก็ ก็มี ใช้แต่ทางเสียงที่กิริยาเหมือนในภาษาอังกฤษว่า "อติ ปนายสมโต โกจิ เวยยาวจจโร ? ก็ ใคร ๆ ผู้เป็นไวยาวัจกร [ทำซึ่งกรรมของผู้ชวนขาย] ของท่านผู้มีอายุ มี (หรือ) ?"

(๗) กิ ศัพท์ ที่เป็นคำถามถึงเหตุที่เป็น แปลว่า "ทำไม" เช่น ว่า "ก็ ปาลิต ปมชชสิ ตูกอน ปาลิต ทำไม [ท่าน] ประมาทอยู่."

เอต ศัพท์ [นั้น] ในปุงลึงค์ แจกอย่างนี้

	เอก.	พหุ.
ป.	เอโส	เอเต
พุ.	เอตฺ เอนํ	เอเต
ต.	เอเตน	เอเตหิ
จ.	เอตสส	เอเตสํ เอเตसानํ
ปญ.	เอตสุมา เอตมहा	เอเตหิ
ฉ.	เอตสส	เอเตสํ เอเตसानํ
ส.	เอตสมิ เอตมहि	เอเตสุ

เอต คัพท ในอิติลึงค์ แจกอย่างนี้ :-

	เอก.	พหู.
ป.	เอสา	เอตา
ท.	เอตเอน์	เอตา
ต.	เอตาย	เอตาหิ
จ.	เอตสสา เอติสสา เอติสสาย	เอตาสเํ เอตาสานเํ
ปญ.	เอตาย	เอตาหิ
ฉ.	เอตสสา เอติสสา เอติสสาย	เอตาสเํ เอตาสานเํ
ส.	เอตสสเํ เอติสสเํ	เอตาสู

เอต คัพท ในปุงลึงค์ แจกอย่างนี้ :-

เอก	พหู
ป. เอตเํ	เอตานิ
ท. เอตเํ (นอกนั้นเหมือนปุงลึงค์)	เอตานิ (นอกนั้นเหมือนปุงลึงค์)

อิม คัพท [นี้] ในปุงลึงค์ แจกอย่างนี้ :-

	เอก.	พหู.
ป.	อयी	อิเม
ท.	อิมเํ	อิเม
ต.	อิมินา อเนน	อิเมหิ
จ.	อิมสส อสส	อิเมสเํ อิเมसानเํ
ปญ.	อิมสมา อิมมหา อสมา	อิเมหิ
ฉ.	อิมสส อสส	อิเมสเํ อิเมसानเํ
ส.	อิมสมเํ อิมมหิ อสมเํ	อิเมสุ

อิม ศัพท์ ในอิตถีลิงค์ แจกอย่างนี้ :-

	เอก.	พหู.
ป.	อัย	อิม
ท.	อิม	อิม
ต.	อิมาย	อิมาทิ
จ.	อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา	อิมาสํ อิมาสานํ
ปญ.	อิมาย	อิมาทิ
ฉ.	อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา	อิมาสํ อิมาสานํ
ส.	อิมิสฺสํ อสฺสํ	อิมาสู

อิม ศัพท์ ในปุงลิงค์ แจกอย่างนี้ :-

เอก	พหู
ป. อิทํ	อิมานิ
ท. อิทํ อิมํ (นอกนั้นเหมือนปุงลิงค์)	อิมานิ (นอกนั้นเหมือนอนปุงลิงค์)

อมุ ศัพท์ [โน้น] ใน ปุงลิงค์ แจกอย่างนี้ :-

	เอก.	พหู.
ป.	อมุ	อมุ
ท.	อมุ	อมุ
ต.	อมุนา	อมุหิ
จ.	อมุสฺส อมุโน	อมุสํ อมุसानํ
ปญ.	อมุสฺมา อมุมา	อมุหิ
ฉ.	อมุสฺส อมุโน	อมุสํ อมุसानํ
ส.	อมุสฺมี อมุมาหิ	อมุสุ

อมุ ศัพท์ ในอิตถีลิงค์ แจกอย่างนี้ :-

	เอก.	พหู.
ป.	อมุ	อมุ
ท.	อมุ	อมุ
ต.	อมุยา	อมุหิ
จ.	อมุสฺสา	อมุสํ อมุसानํ
ปญ.	อมุยา	อมุหิ
ฉ.	อมุสฺสา	อมุสํ อมุसानํ
ส.	อมุสฺสํ	อมุสุ

อมุ ศัพท์ เป็นนปุงสกลิงค์ แจกอย่างนี้

เอก	พหู
ป. อิทํ	อมุनि
ท. อิทํ (นอกนั้นเหมือนปุงลิงค์)	อมุนิ (นอกนั้นเหมือนอนปุงลิงค์)